

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Мариела Стефанова Камбурова, д.м.н.

Заместник ректор по НИД;

Ръководител на катедра „Социална медицина и здравен мениджмънт“
Факултет „Обществено здраве“, Медицински университет-Плевен

на дисертационен труд на тема: „Ефикасност на грипните ваксини за предотвратяване на заболяемостта сред възрастните над 80 години“, разработен от Павел Мутер, Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт, Професионално направление 7.4. Обществено здраве, докторска програма „Управление на общественото здраве“ с научен ръководител проф. д-р Цонко Паунов Паунов, д.м., Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

Процедурни въпроси

Със заповед № Р-109-505/10.12.2025 г. на Ректора на МУ-Варна съм определена за член на Научното жури, а с решение от Първо заседание на НЖ съм определена за рецензент на дисертационен труд, разработен от Павел Мутер, за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. „Обществено здраве“, докторска програма „Управление на общественото здраве“.

Образователно и професионално развитие

Павел Мутер е роден на 02.04.1977 г. в гр. Vitebsk, Израел. През 2004 г. се дипломира в Hadassah - Hebrew University School Of Nursing - BBA. През 2008 г. придобива MSc Advanced Clinical Nursing в Hadassah - Hebrew University School Of Nursing, а през 01/2018 се квалифицира в Geriatric Nurse Practitioner Hadassah - Hebrew University School Of Nursing.

Актуалност на темата на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд „Ефикасност на грипните ваксини за предотвратяване на заболяемостта сред възрастните над 80 години“ е значима и дисертабилна. На фона на бързото ускоряване на глобалният темп на застаряване на населението се установява, че докато някои 70-годишни хора се радват на отлично здраве и функционалност, други на същата възраст са по-безпомощни, със значителен спад във физическите и умствените си способности, което води до по-негативни последици за самите тях и обществото.

Настоящата рецензия е изготвена във връзка със Заповед № Р-109-505/10.12.2025 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна.

Характеристика на дисертационния труд

Павел Мутер представя структурирана според общоприетите научни стандарти за подобен труд научна разработка за придобиване на ОНС „Доктор“. Дисертационният труд съдържа 111 стандартни машинописни страници и е онагледен с 12 фигури и 3 таблици. Библиографският списък съдържа 154 заглавия, всички на латиница.

Дисертацията е структурирана в четири части: първа част – остаряване и грип (32 стр.); втора част – цел, хипотези и методи (5 стр.); трета част – резултати (8 стр.); четвърта глава - дискусия (24 стр.).

Прегледът на литературата по темата на дисертационния труд е представен в следните части:

1. Остаряване;
 - Тенденции в продължителността на живота в различни части на света
 - i. Физическата и социална среда на остаряването
 - ii. Стареене в Израел
 - iii. Разпространение на деменция в Израел
 - iv. Алцхаймер и деменция при възрастните хора в Израел
 - v. Грижа за възрастни хора в Израел
 - vi. Разходи за здравеопазване за пациенти с Алцхаймер и деменция в Израел
2. Грип;
 - Профилактика на грип при възрастни на 65 и повече години
 - Ваксинация срещу сезонен грип в здравните организации (ЗДЗО)
 - Ефективна ли е имунизацията за възрастното население?
 - Два вида грипни ваксини
 - Ефективност на грипните ваксини
 - Пространствено-времева смъртност сред възрастните хора
 - Остра респираторна инфекция
 - Ефективност на грипните ваксини сред възрастни хора с хронични заболявания
 - Европейски и световни практики за сестрински грижи при онкологично болни;
 - i. Сърдечно-съдови
 - ii. Пациенти със захарен диабет
 - iii. Бъбречна недостатъчност
3. Грипната главоблъсканица
4. Заключение от прегледа на литературата.

Прегледът на литературата акцентира върху биологичното стареене, което е свързано с постепенно намаляване на физическите способности и повишен риск от различни заболявания, включително рак, болест на Алцхаймер, диабет, сърдечно-съдови заболявания и инсулт. Обсъжда се влиянието на редица фактори върху възрастовата структура на

населението, като най-важните от тях са увеличаването на продължителността на живота, намаляването на раждаемостта в световен мащаб и интензивната миграция, тенденции, валидни и за Държавата Израел. Разглежда се и факта, че допълнителните години позволяват на човек както да се занимава с нови дейности, като например продължаване на образованието, навлизане в нова професия или търсене на работа, така и приноса на възрастните хора за техните семейства и общности.

Разглеждат се здравните проблеми за възрастните хора и възрастните хора в Израел, където възрастното население има достъп до висококачествени медицински грижи. Като резултат между 2000 и 2016 г. възрастово-специфичните показатели за смъртност в страната са намалели средно с 27% (намаление от 28% за мъжете и 26% за жените), онкологичните заболявания са водещата причина за смърт и при двата пола, следвани от сърдечно-съдовите заболявания. Същевременно, според доклад на израелското Министерство на здравеопазването от 2018 г., приблизителното разпространение на деменция сред хората на 65 и повече години в Израел е 6,5% като разпространението на деменцията се увеличава с възрастта.

Разгледана е епидемиологията на грипа като се обсъжда факта, че грипните огнища могат да доведат до 500 000 смъртни случая и от три до пет милиона случая на сериозно заболяване в световен мащаб като в индустриализираните страни хората над 65 години са причина за по-голямата част от смъртните случаи, свързани с грип. Обсъжда се, че поради увеличението на разходите за здравеопазване, грипът се превръща в сериозен проблем за общественото здраве. Логично се стига до извода за ваксинацията срещу грип като най-добро средство за профилактика сред възрастното население.

Методология и организация на научното проучване.

Целта на дисертационния труд е формулирана като: да се оцени ефикасността на ваксинацията срещу грип при лица на 80-годишна възраст и по-възрастни с деменция в сравнение с неваксинирана група по отношение на заболяемост, нива на хоспитализация и предотвратяване на страдание за пациентите и техните семейства.

Съобразно поставената цел са формулирани 6 задачи, една от които (икономическата ефективност от имунизациите срещу грип) не е изпълнена, и 2 работни хипотези по отношение на честотата на заболяванията, на хоспитализациите и тяхната продължителност при ваксинирани срещу грип, настанени в институции, пациенти в напреднала възраст и с тежка деменция и причините за отказ от ваксиниране срещу грип.

Проведено е проучване тип „случай-контрола“, обхващащо ретроспективно 2396 пациенти с деменция за 5 години (2018-2023) в което са сравнени здравните резултати върху две групи пациенти: първата група („случай“) включва възрастни пациенти с тежка деменция, които са били ваксинирани срещу грип през последните пет години и втората група („контрола“) включва възрастни пациенти с тежка деменция, които не са били ваксинирани срещу грип през последните пет години. Сравняваните групи пациенти са диагностицирани

със социално значими заболявания като диабет, бъбречна недостатъчност и сърдечна недостатъчност. Изследваните групи са стратифицирани по пол и възраст за анализ на ефекта на независимата променлива „ваксини срещу грип“ върху зависимите (резултатни) променливи: заболяемост и заболявания и хоспитализации. Контролирано е влиянието на замъгляващи фактори - диабет, бъбречна недостатъчност и сърдечна недостатъчност.

Обхвата на проучването включва 2396 души, от които: 312 изобщо не са били ваксинирани, 1074 са получили частични ваксини (нередовно имунизирани през годините) и 1010 са били напълно ваксинирани. Средната възраст във всяка от трите групи е 85 години, като броя на жените във всяка група е по-голям от този на мъжете.

Приложен е комплекс от статистически методи за анализ и интерпретация на получените данни.

Резултатите и обсъждането им са представени в дисертационния труд, като са разгледани и обсъдени последователно установени резултати като:

- Само 12,67% от заболелите с ИБС и 13,24% от заболелите с бъбречна недостатъчност не са имунизирани;
- Пациентите с диабет, както и пациентите с исхемична болест на сърцето и пациентите с бъбречна недостатъчност, имат по-висока склонност да се разболяват от грип;
- Установена е статистически значима разлика между мъжете и жените по отношение на заболяемостта от пневмония ($p= 0,0007$);
- Установена е значителна разлика между пациенти с бъбречна недостатъчност и участници без бъбречна недостатъчност по отношение на заболяемостта от пневмония;
- Установена е значителна разлика между трите сравнявани групи (ваксинирани, частично ваксинирани и неваксинирани) по отношение на броя на предписаните рецепти за антибиотично лечение;
- Установена е статистически значима разлика между трите сравнявани групи по отношение на броя на хоспитализациите.

Обсъдени са установените в литературни източници ефекти на ваксинацията срещу грип по отношение на представените в проучването здравни резултати като се разкрива, че резултатите в проучването не съвпадат напълно с данните от литературния обзор:

- Участниците, които изобщо не са били ваксинирани, са по-рядко диагностицирани с пневмония (17,95%), докато участниците, които са били напълно ваксинирани, са диагностицирани с пневмония най-често (23,3%);
- Участниците, които изобщо не са били ваксинирани, са имали най-ниска вероятност да бъдат настанени в болница (61,5%);

Едно от обясненията на наблюдаваните различия, според дисертанта, е наличието на ултраортодоксална еврейска общност, която извършва по-малко превантивни действия и ваксинации за сезонни заболявания като грип.

Изводите от дисертационния труд са представени общо, като докторантът заключава, че „въпреки противоречивите резултати по отношение на някои клинични показатели, анализът потвърждава значението на противогрипната ваксинация като безопасна и потенциално полезна профилактична интервенция при възрастни пациенти с хронични заболявания и деменция“.

Формулирани са следните **приноси на дисертационния труд**:

I. Теоретични приноси

1. Разширени са научните знания относно ефективността на противогрипната ваксинация при популация от лица на възраст над 80 години с деменция чрез интегриране на епидемиологични, клинични и социално-медицински показатели в рамките на общественото здраве.

2. Обоснована е необходимостта оценката на ваксиналните програми при много възрастни пациенти да се извършва чрез комплексен подход, включващ не само заболяемост и хоспитализации, но и индикатори, свързани с функционален спад, медикаментозна консумация и здравна уязвимост.

3. Допълнено е научното разбиране за влиянието на имуностареенето, коморбидността и социално-здравните фактори върху наблюдаваната ефективност на профилактичните интервенции при възрастни хора с деменция.

II. Методологични приноси

1. Приложен е комплексен аналитичен модел за оценка на ефекта от противогрипната ваксинация, базиран на сравнение между ваксинирани, частично ваксинирани и неваксинирани групи в реална популационна среда.

2. Въведен е подход за използване на индиректни индикатори за здравни резултати (честота на антибиотично лечение, диагностицирана пневмония и хоспитализации) като инструмент за оценка на ефективността на профилактични програми в условията на реалната медицинска практика.

3. Демонстрирана е приложимостта на наблюдателни популационни данни за анализ на интервенции в общественото здраве при групи с висока степен на медицинска и социална уязвимост.

III. Научно-приложни приноси

1. Идентифицирани са фактори, влияещи върху ваксиналното покритие при възрастни пациенти с хронични заболявания и деменция, което създава основа за оптимизиране на профилактичните политики в здравната система.

2. Показано е, че интерпретацията на резултатите от ваксинационни програми може да бъде повлияна от селекционни и здравностатусни различия между пациентските групи, което има съществено значение при планиране и оценка на национални имунизационни стратегии.

3. Предоставени са доказателства за необходимостта от индивидуализиран подход при прилагане на профилактични интервенции сред много възрастни пациенти, отчитащ степента на коморбидност и функционално състояние.

IV. Практико-приложни приноси

1. Предложени са насоки за подобряване на управлението на профилактичните програми при възрастни хора чрез по-активна роля на медицинските специалисти при вземането на решения за имунизация.

2. Получените резултати могат да бъдат използвани при разработване на стратегии за намаляване на усложненията, антибиотичната употреба и предотвратимите хоспитализации сред възрастното население.

3. Изследването предоставя научна основа за усъвършенстване на политики, насочени към поддържане на функционалната независимост и качеството на живот при пациенти с деменция чрез профилактични здравни интервенции.

Във връзка с дисертационния труд са представени **2 научни публикации**.

Авторефератът отразява синтезирано съдържанието на дисертацията. Описва методологията и представя и обсъжда най-съществените резултати от проучването. Разработен е в обем от 51 страници, илюстриран с фигури и таблици.

Критични бележки

1. Представеният за оценка дисертационен труд, въпреки че е по актуална и значима тема като ваксинопрофилактиката сред най-възрастното население, не изпълнява в цялост поставените задачи.
2. Не са представени критериите за включване и изключване на обхванатите случаи и контроли пациенти и не е обезпечена представителност на обхванатите в проучването групи за сравнение.
3. Не са подбрани и представени най-подходящите измерители за сравняване на рисковете при проучване случай-контрола (OR), които да докажат по убедителен начин протективната роля на ваксинацията срещу грип върху здравния статус на случаите. Този факт донякъде обяснява разминаването в резултатите на проучването с данните от литературните източници.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният от Павел Мутер дисертационен труд на тема „Ефикасност на грипните ваксини за предотвратяване на заболяемостта сред възрастните над 80 години“, за придобиване на образователната и научна степен “Доктор”, е разработен по актуална и социално-значима тема. Съдържа научни и научно-приложни резултати, които отговарят на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСПБ) и Правилника за

развитие на Академичния състав в МУ – Варна. Написан е на научен език и показва практически умения на докторанта по специалността, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Затова давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на членовете на Научното жури да подкрепят присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. „Обществено здраве“, докторска програма „Управление на общественото здраве“ на Павел Мутер.

Като рецензент и член на Научното жури декларирам, че вотът ми е положителен.

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679

06.03.2026 г.

Гр. Плевен

Рецензент:

/Проф. д-р М. Камбурова, д.м.н./